توشنو

یا خود

اوكاز بلاسی

قومیدیا

دورت پرده اوزره ترتیب ایدلمشدر.

اثر: ح.

قزان

شرف مطبعه‌سی

КАЗАНЬ.
Типографія Шарафъ.
1906. г.

بو قومیدیانی تشکیل ایتکان آدم لر:

١) جامی ملا ٥٠ یاشلرنده اوزینی بیك عالم صاناوچی هم سوز آراسینه لانسلم، خوش، قیاس قیاس مع الفاروق کبی سوزلرنی کوب قاتشدروب سویلی تورغان بر آدم در؛ اصل اسمی جمال‌الدین بولسه‌ده جامی ملا دیمکله شهرت آلمشدر.

٢) سعدی تکرمنچی ٦٥ یاشلرنده پراستویغنه بر قارت.

٣) دینمحمد ٣٠ یاشنده صالداتده اوچیبنی کامانده ده اوقوب یاخشیغنه معلومات آلوب قایتقان حاضرنده ده هر وقت روسچه وتاتارچه غزیته وژورناللر اوقوب لذت آلا تورغان فکری آچق بر آدم در.

٤) ابراهیم شولوق قریه نڭ زراعتچی کریم اسملی آدم نڭ اوغلیدر، قزاننڭ مشهور بر مدرسه سنده درس اوقومقده یاخشیغنه علمی هم صاف فکری بار ٢٣ یاشنده.

٥) موســی هــم آنــدن قالاینه بیش آول کشیسی.

٦) مؤذن افندی هم مسجدده‌گی آدم‌لر.

٧) فیدر پلاتــونیچ استاناوای پــریستف ٣٢ یاشلرنده قرغان صاقاللی آچق غنه بر آدم اوزی تاتار تلینی تمام آکلی اما اوزی سویلارگه باشلاسه یارتی‌سن روسچه یارتی‌سن تاتارچه ایدوب بیك کولنچ ایتدروب سویلیدر.

التماس :

مدرسه شاكردلری هم قریه اهالیسی ده اوینارداى جیگگل بولمقلغین اعتبارغه آلوب هم ده اوزمنك بیك تیران اویلارغه كیتارگه اقتدارم یوقلغنك آكلاب بن بو كامیدیه‌نی غایت ساده یعنی پراصتوی ایدوب ترتیب قیلدم بس بنم بونده كورلگان كیمچیلكلرمی شول كورساتدكم وجهلرگه هم ده اوگرانچك اولارق یازدقمه بناء عفو ایدوب اوقومقكزی التماس ایده‌من. كم بیلور بلكه یازا یازا یاخشیراق هم اهمیتلیرك مسئله‌لرنی كورساتوب ده ترتیب ایدلمش درام لرنی چغارمغه‌ده موفق بولورمن فقط جسارت واجتهاد لازم.

ح.

(توشنو)

یاخود

اوکاز بلاسی.

بر نچی پرده.

جامی ملا، دینمحمد صالدات هم موسی اسملی بر موژیق

جامی ملانك قابقا آلدی کورنه‌در، یم یاشل چیره‌م شونك اوستنده قابقانك اوك یاغنده، تله گان وقتده اوطروب طورمق ایچون قویلغان، ایکی آرشین قدر اوزنلقده قالون غنه بر بورەنه کیسا گی یاتادر، شول بوره‌نه‌نك اوستینه آیاقلرین صالندروب اوطرغان جامی ملا، اوستنده آق کولمك، زنگارسیماغراق توسده کامزول، باشنده قاراکله‌پوش آنی قاشینه توشروب بوك کیگان. آیاغنده بالاغی جیورلوب توشکان چیتك برله

کاوش، بوی بوی اشطان آنك جیدیلی فیاته‌دن بولغان باووی کورنوب، صالنوب طـوره‌در. شول روشچه اوطرغانی حالده اوز اوزینه اوشبو سوزلرنی سویلی:

— بو یوزی قاره تگرمنچی سعدی نـك آچووین قوزغالتو بیك ناچار اش بولدی لاباسا، مونه خدایم اوزیمه اوزم بر فتنه چغاردم بیت! یه اینـدی اول آلورغه تله گان تگرمننی ایکی قداق چابگه آلدانـوب کورشی آول اورصی الـکسـی ایڤانڤیچغـه بیردررگه طرشوب یورماسام بو دشمانلقلر، بو جفالر چقمای ایدی بیت. مونه آنلر آرتندن یـور ایندی آنلرنك سویلاب یورگان سوزلری نادان خلقنك قولاغینه بیك یاطا شول. هـم بنـم ایچون‌ده بیك زور جان کویدرگچ بولادر.

یوق، یوق تا که ایلك آقشینه‌قنر طرشورمن، همان بولدرمام. لوصاللق یاغینه‌ده یاغشیلق یاغینه‌ده انشاء الله سعدی تگرمنچی‌دن اوزدروب بولور، اول نی بر نادان صاصی مارثیق آنده (لا یسمن ولا یغنی من جوع) دیگاندای بر حکمت‌ده یوق (کوکرا گینه صوغوب) ئه بونده بیت حکمت بار یکرمی ایکی یللاب مدرسه‌ده

یاتقان آندن بر نرسه‌ده آلماینچه چقماغان بیت اول (اورننده‌ن طوره) بولدرمام، بولدرمام طرشورمن، اوصاللقغه قالسه بولمی ایندی اول. جامی ملانک کم ایکانین بله‌لر بیت پرپیس توغری سنک هم خلقنک استانبولغه کوچکان وقتلرنده بن نیشلامادم، مونه یاخشیلق برله کیلوب صورارلر ئلی اول وقتده من‌ده بوتانچه سویلارمن اوچ چیرک چاباطالی کریم مازیق نلک فخریسادن طودرغان ملاینی آلدرمام خورلانماینچه شونی مکتب‌ده معلم ایتدروب طوتامی صوک. (ینه اوّلگی‌چه اوطره)

قزارنوب برده طاوش فلان چغارماینچه اشطان باوینی بارماغینه ئلوب ایکنچی قوالی برله موینین قاشوب طوره‌در.)

شول آراده دینمحمد صالدات کیلوب سلام بیره:

دینمحمد — السلام علیکم سلامتمو حضرت

ملا — وعلیکم السلام الحمد لله ملا دینمحمد ایک اوطرگز (اوک یاغندن اورون کورساته صوگره دینمحمد ملاغه قارابراق اوطره.)

دینمحمد ـ حضرت! نیشلاب کیفکز بیك قریلوب طوره یوقسه آبصطایلر قزدردیمی ئلله.

ملا ـ یوقلا دینمحمد، نیشلاب آبصطاکلر قزدرسون بن اوزم آنلرنی قزدرام مونه بلاسك بیت بو کونلرده ایلده ئلله نیندای فتنه‌لر چغوب طوره‌در آنه شول بورنغی عالملر بلوب ایتکانلر:

زماننك آخری بولسه نه‌لر بولغای

دنیاغه تورلی تورلی بلا تولغای

(شول سوزلرنی ایتوب بترماسدن دینمحمد یالغاب یبره:

دینمحمد ـ کوب ملالر خمر ایچوب زنا قیلغای

آندن آرتق سکا نرسه کیراك ایمدی

ملا ـ یه ایندی آحمق نرسه اولسن سندن کم صوراغان؛ براونك سوزی‌بتمز بوروڹ‌سوز کیتروب قوشو اوزیده بیك زور ادبسزلك بیت اول:

دینمحمد ـ یه‌یه حضرت عیب بنده‌ایده سویله، نی ایچون کیفك بوزلغان؟

ملا ـ (بیك آغر بر صولاب) مونه‌نرسه‌ایچون اول ملادینمحمد! سعدی‌تکرمانچی‌همان‌میکا آچولانوب‌یوری

حاضر سویلی باشلاغان ایکان: «ملا بالالرنی برده اوقتمی آنه شول مکتب کیسه گنده آلتیشار یل اوقوغان مالای‌لر بار، برنرسه اوقی بلمی‌لر بر نرسه یازا بلمی‌لر» دیوب.

دینمحمد ــ درسنی شولای بولغاچدن . . .

ملا ــ تیکگنه طور ئلی مین سویله‌ب بتریم

دینمحمد ــ یه یه سویله:

ملا ــ مونه اول نیچک بیت: ایمش کریم برله فخر النسادن طوغان ابرای ایته دردی بزنك آول کوك قاره بوزوق آول یوق؛ شونی ترتیب‌که صالور ایچون هم اوز آولیمه بر خدمت دینیه بولسون ایچون برر قشقه معلم بولور ایدم» دیوب.

بوسوزلر سعدی‌نك قولاغینه بیك یاتقان. شولا یوق باشقه مارثیق‌لرده بونی کیری کورمیلر ایکان. مین بیك یاخشی بله‌م اول مالچیك‌نك نیندای ایساب برله یورگانین اکرن اکرن گنه اول مینم یانغه ایبداش ملابولورغه‌تلی، شول پلاننی‌قوروب‌ماطاشا، یوق ئلی آتاك اوچ چیرك چاباتالی صوقاچی بولغاچ بایتاق شومارتوب یوررسك. مونه الحمد لله اوزم نك زینورده اون

جیدنچی یاشکه چقدی ایندی، (زور اشلی) آولنده اوقی ملانك شوندای اوغلی بولوب طورغانن ایبداش ملاغه کرام دیب اویلاو طاشدن جوکه صویارغه یورو کبی مجنونلك اول.

دینمحمد ـ حضرت! بلکه اول آلای اویلامی طورغاندر؟

ملا ـ زنهار سویلاب بتریم دیمکای!

دینمحمد ـ سویله، سویله!

ملا ـ اول نادان ساپصاطانرسه (بیزنه‌ك) آولینه قاری تـورغاندر. آنـده‌ده شولای بر معلمنی بیچاره فراح ایشان حضرتنك اوستینه ملا ایتوب آلدیلر حتی موثیقلر فراح حضرتکه ئلله نیندای آور سوزلر ایشتدرگانلر؛ بیچاره آخرنده صول قولینك صرتی برله دعا قیلغان. بو نادان جامد نرسه بزنك آولنی ده (بیزنه‌ك) آولی دیوب بله طورغاندر. آلای توگل، بزنك آولنی (بیزنه‌ك) آولینه ملا جمال‌الدین‌نی قارتایوب دنیادن اخلاصی قایتوب بتکان فراح حضرتکه قیاسك قیاس مع الفاروق. بولا تورغان اش توگل اول، کشی‌سی آندای کشی توگل؛ درست آقچه

یاغندن سعدی بلکه قصماز، ئلی معلم بولسه قشقه یوز یکرمی‌صوم بیرمکچی‌ده بولغاندی. جامی ملانڭده کیبه‌ن‌لری ایسان صاو بولسون ئلی. . . .

دینمحمد ــ حضرت! بکّاده سویله‌رگه ایرك بیرسنه، بر آز سویلایم!

ملا ــ جودادك یه سویله‌ب قارا ایندی!

دینمحمد ــ بو مسئله‌نی مین ده ایشتکان ایدم، لکن ملا ابراهیم نڭ ایسابی سز اویلاغانچه توگل، اول بر کره سویلاگان، اگر حضرت راضی بولسه هم رخصت ایتسه مین اوزم‌ده برر قش معلم بولوب قالودن باش طارتمیم دیوب.

ملا ــ زنهار شول کیوم قالوبی نادان شارلاطاننی ملاابراهیم دیوب سویله‌ب مینم صارو ومنی قایناتمه. سز بارگزده بر سوزلی یوقنی ایسابله‌ب ده یورماگز زینورم بار وقتده ملا ایتا بز دیوب اویگزغه ده آلماگز! بزنڭ زینور حاضروك اوزم ایشتمگان چیتون مسئله‌لرنی بله اول سزنڭ ابرای کبك قزان قاصماقلرین بر آوز سوز برله طغلدرائلی. بر کوننی: (رجل جامع امرائته ثم توضاء فصلی جاز صلوته)

چونی تام؟» دیوب اوزم دن بر مسئله صوراغان ایدی
بایتاق باشمنی آورتدرسام ده جوابنه توشونه آلمادم.
اوغلم بوندای مشکل، امام اعظم حل قیلا آلماسدای،
مسئله‌نی قایدن طابدڭ دیگاچ، مالای بیك کیفلانوب:
« بزنڭ مدرسه ده هر بر کیلگان چیت شاکرد
وخلیفه‌لردن هم ملا ومعلم لردن شونی صوراب آحاق
کبك قزارتوب یبره‌لر مونه اورغان قش بر
نادان معلم کیلگان ایدی شونی بزنڭ
بر شاکرد آش یاولق‌غه اوطروب صوراغاچ نادان
کیرتك یاقالی معلم پلاو آشاودن‌ده طوقتالدی آنناری
اوزندن کولوب شاکردلر بیت‌چغاردیلر »دیوب سویلادی.
(قچقروب کولوب) اما رحمت ملاخلفه لرگه بیك یاخشی
ایتکان‌لر یورماسون‌لر آندای بوش مورطالر.

دینمحمد-حضرت! بز بتونلای باشقه‌سوزگه‌کیتدك.

ملا - نیشلاب کیتیك، کیتمادك. ایك سویله دنیا
کورگان کشی بیت سین‌ده بلکه آلا قارغادن‌ده
برر فایده‌لی سوز چقار.

دینمحمد - حضرت! سز گرچه عالم کشی
بولساڭزده بو توغری‌ده بر آزغنه خطا ایته‌سز، ایل

برله کوره‌شو یاخشی اش توگل اول. مینم ایچـون
باری بر اوقیسی بالام یوق، اوقوتاسی قـزم یوق.
سعدی آتام توگل، ابراهیم انم توگل. تیك مین ایل‌ده
زور طاوش‌قنه چقماسون دیم. آلار بیـت سیندن
یاخشی‌لق برله صورامقچی بولالر بوده سینك ایچون
بیك‌زور درجه. اگرده شونی مصلحت کوروب‌راضی
بولساك اشلر بیـك هیبت‌کنه بولـوب چغار. راضـی
بولماساك‌ده بر یابشقاچ بولدرورلار.
ملا ــ ای! دیمکای، بولدرورلر دیمه سنه، بولدرا
آلمی‌لر مین‌اوز مکتبمه کرتمیم‌یا کادان مکتب آچسه‌لر
الله تله‌سه استاناوای پریستفی فیدر پلاتونیچ سیگزگنه
چاقرم ییرده اول ژیژ اکیلوب پر توزدراچق بلاسنمی؟
یتمش اوچنچی یل‌دن بیرلی ایندی الله‌غه شکر آندای
اشلرده مارثیق‌لرغه طغلوب یورورگه سورسوگان.
دینمحمد ــ خیر حضرت اول توغریسـن اوزك
قارارسك ایتدم‌ده قایتدم.
(شول آراده موسی اسملی بر آدم کیلوب سلام بیره)
مـوسـی ــ السلام علیکم ایسانمی حضرت!
ایسانمی دیمگای!

ملا ایله دینمحمد ــ (هر ایکیسی بردن) وعلیکم السلام ایده اوطروب یبار.

مــوســی ــ کیگاشلرگز برکسون (ملاغه قارشی آیاق اوستنده)

ملا ایله دینمحمد ــ (هر ایکیسی بردن) ایده اورتاسنده بول!

موســی ــ حضرت! اویله‌دن صولگ مین سـزنی یاسین اوقوب چغارغه چاقرا ایدم، ممکن بولسه، دینمحمد سیگاده ایتام

ملا ــ کملر بار؟

(شول آراده اذان طاوشی ایشتوله باشلی. قارت قنه طاوش برله بر موزیق آذان ایته. بونلر طگلاب توروب دعا قیلغاچ ینه سویلیلر)

دینمحمد ــ بو مؤذن قایده کیتکان صولگ اوزی ایتمادی آذاننی؟

ملا ــ قایده بولسون اول کذاب، سوز طاشوچی قبرلر اوستینه پچان چابارغه کیتکاندر (موسی‌غه قاراب) ای موسی سیندن صوریم بیت کملر بار دیوب.

موسی ــ یات کشیلر یوق. تیـره کورشیلر،

آغای انیلر کریم آبزینكٔ شاگردی ملا ابراهیم ده بار.

ملا ــ تگرمنچی سعدی گه ایتدکمی ؟

موسی ــ ایتکان ایدم کیلگان بولسه

ملا ــ (بیك نق صولاب هم قزار و بقنه) رزق یازسه بار و رمز طهارت آلاسی بار ئلی (اورنلرندن قوزغالالر).

موسی ــ دینمحمد سین ده باررسكٔ بیت !

دینمحمد ــ انشاء الله !

(اول آراده موسی کیته. ملا دینمحمد برله گنه قالغاچ ایته)

ملا ــ قارا ئلی دینمحمد، اگرده آنده تیگی اش توغریسنده سوز چقسه سین دنیانی بتونله‌ی اونوتمه !

دینمحمد ــ حضرت مین طوب طوغری ایتورمن.

ملا ــ طوب طوغری دیوب مینم ضررغه سویله‌مه بورنغی‌لر ایتکانلر: «مصلحت گه طوغری کیلگان یالغان، مصلحت گه طوغری کیلمگان طوغریدن مكٔ الوش آرتق» دیوب سین آنی ده خاطرکدن چغارما.

دینمحمد ــ (کولو برهكٔ) اما اوزکز طاباسز صوكٔ !

ملا ــ (قولن سلتەب) ایده ایده ایندی کوب سویله‌مه!

(آیرلشوب کیته باشلایلر. شول آراده پرده توشه‌در.)

ایکنچی پرده

ملا ، مؤذن، ابراهیم، دینمحمد. موسی، سعدی ینه بش دانه آول کشیلری موژیقچه کیینگانلر.

پرده کوتارلگاچ کورنه‌در

موسی‌نڭ خانه‌سینڭ‌توری، آرتده ایکی، یانده بر تره‌زه، آرتده‌غی ایکی تره‌زه‌گه یانی بر له‌سه‌کی؛ اول سه‌کی‌نڭ‌بولمه‌طاقطالرینه‌تره‌لگان باشنده بر قالایلاغان صاندق آنڭ اوستینه قماچ طشلی یاصدق‌نی بولمه طاقطالرینه‌ترب گنه‌قابارتوب‌قویغان‌لر. بولمه طاقطاسنڭ آرشین یارم مایتنیك‌لی صاب صاری‌یوزلی، مین اصول قدیم کشی‌سی‌اولان بر تقوی‌آدممن دیوب دعواقیلغان کبی لاق، لاق ارلی‌بیرلی سنکنوب‌طوروب‌اون‌برگه یکرمی جیدی کره صوغا طورغان، قزان شهرنده‌گی (........) گازیتی کبك قارتقنه بر ساعت بار.

تره‌زه آرالارینه قزل مزل یاولق وصالفیت‌لر الوب آول خانه‌لرینڭ جیشدرلوی‌موداسنده جیولمش‌اوشبو تورنڭ پوچماغنده زور بر مندر اوستینه آیاقلرین بوکلاب اوطرغان جامی ملا باشنده بیك زور چالما

اوستنده ایسکی گنه آقصل جیلان، ملانڭ اوڭ یاغنده ترەزه طوغروسنده مؤذن، ایسکی گنه کامبلوت جیلاندن، اوطره باشنده توبی بورك، مؤذننڭ یاننده بر آول قارتی آنكده صول یاغنده صاندق بوینده‌راق ابراهیم، اوستنده شهر موداسنده تككان جبه، باشنده قارا ختفه کلپوش، آیاقلرین جیوبقنه تزلانوب اوطرغان؛ آنك توبان یاغنده تگرمنچی سعدی پراستوبغنه کیینكان باشنده، قایشلانعانراق، یاشل ختفه کلاپوش، صول آیاغن بوكلاب اوك آیاغن یوزلكقر بیندن صالندروب اوطرغان.

یوزلك بوینده ینه بر اسكەمیه بار. آڭا دورت كشی ینه ملالرغه قارشو تزلوب اوطرغانلر ملانڭ صول یاغنده دینمحمد صالدات سعدی تگرمنچی فورمه سنده اوطرغان.

پرده کوتارلكان وقتده هر قایوسی آلنلرینه قاراب موڭایوبقنه اوطرغانلری کورله‌در. جامی ملانك سوره یسن‌نی اوقوب بتروب کیلكان قالونغنه محبتسز طاوشی برله (اولیس الذی خلق السموات) آیة کریمەسینی اوقوغانی ایشتولادر.

خانه بیك اسسی بولغانلقدن، بولمه‌ده هم چاژ چوژ مایلی نرسه‌لر قزدروب شغللانکانلکدن خانه ده اوطروچیلر ناچار هواغه چداای آآمی هر قایوسی‌ایز ره‌گانلر. بیت‌لرندن بورچاق بورچاق تیرلر چققان، قایسینك بورون اوچندن، قایسینك ایبه‌ك آستندن طامارغه تلب طوره‌در، جامی ملانك بیك موکایوب اوقوغانینی آرتق خشوغ برله طکلاغاندن بولورغه کیراك شول تیرلرینی سورتورگه‌ده قوللرینی قوزغالتماولری.

شول حالده ملا (یس) اوقوب بتره. دعا قیلالر دعادن صوك موسی ملاغه مؤذن‌که هم ابراهیم‌گه ایکشار تین صدقه بیره مجلسده‌گیلرده اول آراده قایسیلری چابولری برله قایسلری طابنده بویدن بویغه قرشاولاب‌صالنغان قزل کیجیدن صوقغان‌سولکی برله بیت‌لرین سورته‌لر. بوندن صوك بر سوز بولسون دیوب ملا ایته:

ــ فو! تمام‌تیرلاب پشدم بیگراك اسسی‌مونچه‌کبك.

سعدی ــ چنلاب ده‌بیگراك اسسی (موسی‌غه قاراب) ایشککنی آچوب‌یبرئلی‌موسی! (موسی‌بارب‌ایشکنی آچا.)

دینمحمد ــ حضرت بو یاسین اوقتو بیگوك مصلحت اش توگل بیت کوره‌سك نیندای اسسی، بیك اخلاص برله طـكلاب‌ده طوروب بولمی.

ملا ــ اییو اول قدرلیسی بار ایندی نیشلایسك (افضل الاعمال احمزها) دیگان شول. بزده شولای یاسین اوقتو عادت‌ده کیتکان آتا باباارمزدن قالغان اشنی نیچك تیزگنه بتره‌سك؟!

(شول آراده سعدی بر تورلی مزاح قلمقچی بولوب ایته):

ــ حضرت! آنك ایچون بر ترتیب قویارغـه کیراك مثلا یاسین اوقوغانغه کوبراك صدقه تیوشلی لکن سویلارگه کیراك بولادر، آنناری برسی‌ده یاسین دیوب قوشماز.

ملا ــ (آچولانو براق هم سعدی‌نی غورلاندرمقچی بولب) سعدی آغای بوسی سینك بـر نادانلقك ایندی صدقه نك آزی‌ده کوبی یوق کوبمو بیرساك‌ده یاری.

ابــراهیم ــ (کولوبراك گنه) نیـگه حضرت (لن تنال البرحتی تنفقوا مما تحبون) آیةکریمه‌سی‌ده بار بیت.

اسكاميه‌گه اوطرغانلردن براو ــ يه ملا ابراهيم آنانڭ معناسی نيچك ايكان ايتوب يبر ئلی !

ابراهيم ــ يعنی ايزگولك نڭ چيگنه يتشه آلمازسك اوزڭ سويگان نرسه‌نی باشقه‌لرغه‌ده سويگانگه هم اوزڭ سويگان نرسه ايله باشقه‌لرغه‌ده انفاق قيلغانغه تدرلی ديمكدر: ايندی هر كم كوب آقچه ياراتادر بس كوب صدقه بيرمك‌ده كوب ثواب بارلغی بو آيه‌دن چغادر.

ملا ــ يوقنی سويلامه بوزلغان باش! قرآن اوقلوب بيرله طورغان صدقه‌نی بو آية ايله قياسڭ قياس مع الفاروق لانسلم مين سينڭ بو يالغانلاوڭه قرآن اوقوغان ايچون ئلی برده آلورغه‌ده تيوشلی توگل.

ينه باباغی اسكه‌ميه آدمی ــ صوڭ حضرت بزنڭ بابای اولگاچ قرآن طرطرغان ايچون آلتی صوم آلدڭ؛ آلتی صومدن‌ده كيم آلورغه يارامی ديداڭ! ئلی مونده بولای ديسڭ!

ملا ــ يتر طوڭ كوچان احمق نرسه سينڭ مونده طغولشڭ يوق مين آلتی صوم آلسام تيوشلی سن

آلدم خدای تعالی ایتکان (ولا تشتروا بأیتی ثمنا قلیلا) دیوب بو آیة بوینچه قرآن طوطرغان ایچون آلتی صومدنده کیم آلورغه خدای تعالی ده راضی بولەی در.

ابراهیم ــ خیر حضرت! بولای آیرم آچق کذبلاوگه مینم وجدانم چدامی سین مونه نیچك کولنچ سوز سویلیسك. اینش الله نك قارشوسنده آلتی صوم آقچه بیك زور آقچه یعنی ثمن کثیر بولادرده آندن کیم بولسه ثمن قلیل بولادر. ای حضرتلر حضرتلر! شریعتنی هم اسلامیتنی تلاساگز نیچك بوبرغالاندراسز آیة برله استدلال ایچون تفسیر قاراب محاکمه قیلوب چغارغه تیوش بولادر ایدی! (شول سوزلر سویلنگان آراده موسی احتیاط علامتی اولارق آستقی ایرنین تشلاب ایکی قولی برله توتوب طاباق برله قاتقلاغان طقماچ کیتروب مجلسکه قویادر).

سعدی ــ یه قویگز ایندی بو سوزلرگزنی مونه نعمتدن تناول ایتگز. مجلسده طاوشسزغنه اوزسون حضرتکه ئلی

قیلاسی بر مصلحت‌ده بار، آنی‌ده سویلاب اوزارغه تیوش.

ملا ــ بل‌م بل‌م تلگزنك توبی قایا بارغاننی (بارماغی برله ابراهیم‌گه اشارت قیلوب) مونه بو مالچیشکه‌نی میکا ایبداش ملا ایتوب آلمقچی بولاسز!

سعدی ــ حضرت چو ئلی بولای بیك کروتا آچولانما آزراق سویلاگاننی طکلا آندن صوك علمالرغه موافق روشچه‌گنه‌ادب برله‌گنه تیوشلی‌سین سین‌ده سویلارسك؛ نرسه‌گه‌اولقدر آشوغاسك سینك ایچون بر کشی‌ده سویلامز.

ملا ــ یه! یه نرسه لقردامقچی بولاسك؟

سعدی ــ حضرت اوزکزگاده معلوم سزنك ملا بولوگزغه یکرمی یلغه یاقین بولدی شول زماندن بیرلی مکتب آچوب بر بالانی اوقو یازو بلدرگانکز یوق. اوّلراك زور بایلقکزده یوقلغندن عیب کبك کورلماسه‌ده حاضر الحمد لله بو دولتکزگه قاراغانده سزنك بولای هر وقت نفسکز آرتندن‌غنه یوروب ایلمزنی قازان‌آستی کبك قاب قارا نادان قالدروکزغه خدای تعالی راضی اولماز شولایوق هر برمسلمانلر

قارشوسنده‌ده بیك زور گناه هم خیانت اولوب
کورنه‌در بو بیت بیك زور اویاتسزلق‌در (اول وقتده
ملا قزاروب صول قولی برله صاقال بورتکلرینی
آوزینه قابوب بر یباروب شغللانه‌در آره تیره
طاماقلر قرغالاب سلکنگلاب قویوندن برر سوز
ایتورگه تلاگانلگی آڭلاشلوب طوره‌در. سعدی
همان‌سویلی.) حضرتسز ایلنڭ باشلغی مسلمانلرنڭ امامی
بولغاچ دینی بولغان اشلرنی ایڭ اول سز قارارغه
تیوش بولادر ایدی. ایندی بز سزدن صوریمز
مکتب‌نی توزاتدروب بویل سنتابر آیندن بالالرنی
اوقوتا باشلاونی؛ قولدن کیلگان قدرلی هر قایسیمز
اعانه‌دن کیری طورمامز، سزنڭ اوزگزنڭ محله
اشلری‌ده کوب بولغاندن درست سز کروب
هر وقت اوقوتوب طورورغه بوشامایسزده مونه
اگرده (ابراهیم‌غه قاراب) ملا ابراهیم راضی بولسه،
سز قبول ایتساگز برر قشده خلفه ایدوب قوییق.

ملا ــ (موسی‌غه قاراب) موسی! سین مینی
آشارغه چاقرماغان ایکانسڭ مونه بو اتلردن آشاتورغه

طالاتورغه چاقرغان ایکانسكّ اللهنكّ قهری توشسون سزگه یوز یکرمی یلدن بیرلی آتا بابالرمز شونده حضرتلر بولوب ایلنی تربیهلب کیلگانلر بوکون سز مینی طالی باشلادگز قارا بو تگرمهن اتینی ایشاك کبی نادان بواسهده میگا عقل اوگراتوب، اوگتلاب ماطاشا بیت قایچان مونه مینم اووچمه جون چغار شول وقتده کریم ابرایی (ابراهیمغه قاراب) سین مینم یانیمه ملا بولورسك! (موسیغه قاراب) کیتر موسی کاوشلر منی قایتام آشات مونه بو دوستلرگنی

موسی — اوزكّ بلاسكّ حضرت سنی بهیلاب توتوب بولمی، اگر یاخشی کشی بولسالك اوطررساكّ!

(بو سوزنی ایشتکاچ ملا ینه قزولانوب سیکروب طوره ملا طورغاچ اسکهمیهده گی دورت آدملرده طوروب بر یاغاغه کیتهلر. ملانكّ بیك قزولق برله طورغاننن شیکلانوب مؤذنده سیکروب طورمقچی بولادر لکن جیلانچابووی ملانكّ آیاق آستنده بولغانلقدن قروتالق برله سیکروب طورغانده ملانكّ اوستینه لاب ایتوب جغلادر، ملا طاغن قزولانوب بر قولی برله، اوطروب طوره طورغان، دینمحمدنكّ باشینه طایانوب صول آیاغن

کیروب‌گنه آطلاب اسکه‌میه‌نڭ باشیه باصاده‌اسکه‌میه چومه‌لب کیتکاچ ملا طوب ایتوب ایدانگه آرتی برله کیلوب توشه (بو وقتده توروده مؤذن‌لر ابراهیم‌لر طایانوب‌قنه کولب اوطره‌لر) اسکه‌میه‌نڭ کوتارلگان باشی‌قایتوب توشکاننڭ بولمه‌طاقطاسینه‌بیك‌نق برلگانلکدن ناچارغنه النوب طوره طورغان مذکور ساعت‌ده شالدرداب ایدانگه توشوب کیته. شول وقتده بولمه‌دن نچکه‌گنه آوازی برله موسی‌نڭ خاتونی ایککی کره (اوز باشغزغه!) دیوب قچقرادر. ساعت توشکاننی کورگاچ‌ده موسی طوروب‌قنه ماطاشا طورغان ملانڭ بلاگندن طوتوب:

ـ حضرت توله! توله ساعتنی! (دیوب به‌یلانه) ملاموسی‌نی‌بریاقغه‌تورتوب‌یبه‌روب‌چغاباشلی ته‌به‌نه‌ککنه ایشك‌که‌باشی به‌رلوب باشندن چالماسی ایدانگه‌توشوب کیته آنی تیزگنه آلوب قولتق آستینه قصدروب ایشك‌نڭ طشقی یاغینه چقغاچ ایشك‌دن باشین طغوب مجلس‌ده‌گی کشیلرگه قاراب ایته:)

ـ یوزگز قارالر سکی‌دن به‌روب توشردیگز مؤذن کذاب سین به‌روب یبردڭ مونڭ ایچون الله تلاسه جوابقه باروسز فیدرغه فیدر پلاتونیچ‌قه

مجلس‌ده گیلر ــ (برنچه‌سی بردن) بار بار ملا یوری اوز باشکا یوری اوز باشکا

(ملاچغوب کیتکاچ قالغانلر ایسکی‌چه اورنلرینه اوطره‌لر موسی آشنی آلوب آنک اورنینه به‌لشنی کیتروب قویه آشی باشلی‌لر هم سویلاشه‌لر :

سعدی ــ یه‌کز ایسابلاب قاراکز ایندی بو ملانک قیلانشلرین کشی سویلاگاننی ده طکلامی اوزی‌ده آچولانودن هم سوگنودن باشقه‌نی بلمی بوندن‌کو بمو خیرکو بمو یاخشی‌لق هم دین قایغوسی امیدایدارگه کیراك ؟

ابراهیم ــ واقعا بیگراك خلقسزلانا شول .

ابراهیم یانینده‌غی قارت ــ ای سعدی ! (زازلانا طورغان بر قارت طاوش برله) اول ملادن یاخشی‌لق کوتارگه یوق ایندی، بو کونگه قدر آولمزنی نیشلاتمدی اول . اوّلراك آولمزده تمه‌کی طارتوچی بر آدم‌ده یوق ایدی حاضر تمه‌کی طارتو عیب دن‌ده صانالمی . اول یاوز نرسه آولمزغه آراقی قاباغی آچدردی بیت ! قاباقچینك قوچری نوری اوز کوزم برله کوردم ملا قاباقچیدن اوچ

تداق چای برله اون صوم آقچه آلدی‌دی، آولغه قاباق کیراکمی دیوب خلق آراسنده. طاوش چغارتدرماسقه.

مؤذن ــ اول وقتده طاوش چغارتدرماسقه دیوب طرشوب یورگان بولسه حاضر معلم آلغانده کیراکمی دیوب قوشطانلردن طاوش چغارتدرور ایچون طرشوب یورور ایندی خاتونی‌ده همان شونی سویلاب یوری ایکان ئلی سیف الدین آبزی‌لرده بوغای حاتونی بزنك اجابیکه‌گه بیلانگان.

موسی ــ یه‌گز قوناقلر آشاگز ئلی نیك برده اشامیسز؟

قوناقلر ــ آشیمز، آشیمز بیك رحمت.

ابراهیم ــ ئلی حاضر ایونده حضرت نیشلی ایکان ایندی؟

اسکامیه‌دن برسی ــ نیشلاسون لیکی کسه‌سینه قولین طغارده زین‌الدین لرگه باروب بر سوگنوب اوطرور.

دینمحمد ــ اول نیشلاسه‌ده‌اشلاسون‌ایدی مونی بو توغری‌ده نرسه کیگاش ایته‌مز ایندی؟

سعدی ـ نی کیگاش بولسون مونه الله تلاسه بور سینك یورتن فاتیر ایتوب آلامزده کوزدن اوقوتدره باشلایمز ملا کرماسه کرماسون مونه بزنك ملا. (ابراهیم‌نی کورساته).

ابراهیم ـ آلایغه قالسه بولمی ایندی اول سعدی آبزی!

سعدی ـ نیشلاب بولماسون الله تلاسه!

دینمحمد ـ چنلاب ده بولمای ملا میگا بایاغنه ایتکان ایدی فاتیر آلوب آچوب اوقوته باشلاسه‌لر الله تلاسه استاناوای پریستف فیدر پلاتونیچ قنه ایسان بولسون‌دی. جیتمش اوچنچی یلدن بیرلی آندای توغریلرده ملالرغه یاخشوق فائده‌لی زاکون‌لر باردی.

سعدی ـ (دینمحمدکه قاراب) صونك آلای بولغاچ نیچك قیلو مصلحت بولور ایکان؟

دینمحمد ـ مونه نیچك اول سعدی آبزی! پوست ملانك اوز اویلاغانی اوز باشینه یتسون. ملا ابراهیم‌غه طوتامزده طرشوب پریغوور جیامز یوز سیکسان دورت طامغا نیچك‌ده طابوب یولادر.

سعدی ــ بلمیم شول ایل کون نی ایتور ایکان ؟

(موسی شول وقتده بلشنی آلادر هم ایته)

موسی ــ نیشلاب راضی بولماسونلر . مونه مین راضی الله تلاسه ایکٔ باشقه اوزمنی یازگز !

اسکه میه ده گیلر دورتسی بردن : ــ بارمزده راضی بارمزده، مونه یازگز غنه !

(موسی ایت کیتروب قویه اشی باشلادیلر)

سعدی ــ اولسی آلایده ملا ابراهیم نی ایته طور غاندر بیت ؟ (ابراهیمغه قاراب) ئه ملا ابراهیم ؟

ابراهیم ــ مصلحتلاشوب قاریق خدانکٔ یازغانندن چغوب بولماز . . . .

سعدی ــ (موسیغه قاراب)یه موسی قاری باشلا !

موسی ــ آشا گز ئلی قوناق لار آشا سا گز له

قوناقلر یاغشی، یاغشی موسی بیک خوشلاندق الله حرمتلاسون !

موسی ــ شونکٔ برله ایندی، عیبکه بیورما گز دعا قیلوگزنی اوتنه من !

سعدی ــ (ابراهیم نکٔ تزینه تورتوب هم قولین کوتاروب) یه گز آش قایتاریق !

(بارسیده دعا قیلوب رحمتلر ایدشوب قوزغا لشقان وقتلرنده پرده توشار.)

اوچنچی پرده

فیدر پلاتونیچ هم جامی ملا

استاناوای پریستف فیدر پلاتونیچ نڭ یازو بولمه‌سی کورنه‌در. مربع بر سازین قدر زورلقده بر بولمه زورغنه بر تره‌زه‌سی بار، ایچی آقصال کاغز برله یابشدرلغان، تره‌زه قارشونده یازو اسبابلری هم کنه‌گه‌لر برآبازورلی لامپا هم پورتسیغارا برله پاپیروس هم کاروبکه برله شرپی پیپلنیسه‌ده باشی یانوب طوره طورغان بر پاپیروس‌بار بولمه‌نڭ استینا سنده کارتینالر هم پیالارام ایچنده اعلان‌وتنظیمات کبی کاغزلر دخی زورغنه بر دیواری کالیندار بار آغوست‌نڭ اون سیگزن کورساتوب طورا، بر پوچماقده صاریغه بویاغان تواریتکه، اوستال‌یاننده ینه بر تواریتکه طوره‌در، اوستالنڭ [illegible] یانینده‌دخی توا ریتکه‌گه فیدر پلاتونیچ اوطورغان. ساچن

آرتقەصدرغان يالان باش‌قنه، اوستنڭ سيرى صوقنەدن فورمننى توژورقه ايـكى باشلرنـدە اوقەدن ياصالغان يولدزلى پاغون‌لر. آياغندە چالبارينى اچكه كرتوب كيلـگان لاكوى‌ايتك‌لر، كوزندە آق پيالالى آلتون تيرەلى (пенсне) ديوب آتالاطورغان كوزلك‌شول حالنچەاستال اوستندەگى كنەگەلرنڭ برسندن نرسەدر ازلاب آقتارنوب شغللانگاندە ايشكدن جامى ملاكيلوب كرە باشندە تيرەسينه بارمـاق قالونلغـى قاما توتقـان ترويسكى بوركى،اوستندە موسى‌لردە كيوب اوطرغـان جيلانى، جيلان‌ايچندە ينه اوزونغنه بركازاكى‌جيلانين ايكى ياقغەآچوب يبەروب سيرى توسدە بر نرسە ايـلە بيااين‌باغلاغان،صول قولندەايكى بيەلى برله چهرقى‌سى اولڭ قولى بوشقنه شول روشچه كيلوب كرگاچ ايته :

ملا ـ ازدراۋو فيدر پلاتونيچ !

پريستف ـ (كيساكدن‌بورلوب‌قاراب) آ ناشى ۋام! ازدراستۋيتى موللاآيدەساديس (قولن بيروب كورشە هم پوچماقدەغى تواريتكەنى كورساتـە ملا تواريتكەنى طارتوب،پريستفكه قارشى اوطرە بوركن صالوب هم بيەلى وچبرقى‌لوين پوچماقغه تواريتكـه

اورنینه لاپ ایتدروب طاشلی بووقتده پریستـف ده ملاغه قارشی بر آیاغن بر آیاغنه آستلی اوسلی قویوب اوطره بیلک اوزاق صوورمی طوردقندن سونوب بتکان تمه‌کی‌سنی قابزوب یبرگاچ ایته !)

پریستف ــ نو موللا ! صوبراسکه‌قاق نی‌چیغو خوروشو خودیت ؟

ملا ــ صوبراسکه تو صوبراسکه (زورغنـه‌بر صولاب)پراشینیه‌پلاتونیچ‌یه‌تیبه‌فیدرفیدر کیترگان‌ایدم !

پریستف ــ اچتو طی موللا اسپوطلسه ؟

ملا ــ پوژالسته تاتارچه‌غنه سویله ئلی !

پریستف ــ نو لادنه نرسه کیتردک ؟

ملا ــ میـن سیگا تیگنی پراشینیه توغری‌سنده کیلگان ایدم قاراغان بولساک ؟

پریستف ــ قاقوی پراشینی

ملا ــ آنه تیگی مالچیشکه‌نی میگا تواریش موللا ایتوب آلا نورغان پریغوارلرنده‌غی پادلوکلرین کورساتوب سیگابیرگان ایدم بیت !

پریستف ــ دا ۋات‌اچتو! میـن آنی داۋنـو آلغان‌ای راز بیرات ایتکان. تولکی سینک پراشینه‌نی

پراۋلنى اىنى ديستۋيتلنى پاطامو اچتو مين پريغوارنى پولنه پروۋيرات ايتدردم نى كاكوى پاطلوك طابولمادى.

مو نه شول كونلرده آلارنڭغو بيرنسكى او پراۋ- لينيەدن هر بر اشلرى اشلانوب قايتدى، پوژالى اسكورى مالادوى موللاغه اوكازده بيرلور.

نو موللا اسقاژى پراۋلنه قاق ابراهيم كاريەف نڭ آوبرازاۋانيەسى؟ موفتيدن نيچك قايتقان؟

ملا ــ لوچشەنى غوو ارى فيدر پيطرويچ اى چورت ۋازمى فيدر پلاتونيچ ايكى تيلونكەغە پچانى آيروب بيرا آلمى. «اون ۋير بوژينى نى كاكوى بلمى» خاته مفتى دن ايكزامن قيلغان بولسەده نيزاشتو مين آنى موللابولدرمام. ۋات قوغدا خواتيت (بلا گن صزغانوب ترسا گن آغزينه طاباكيتره) ايتوتوغدا ۋاشى ابراى موللا بوديت.

پريستف ــ اچتو سين موللا رازغوۋاريۋات ايتەسڭ؟ بارى بر نيصقولقه پراشينه بيرسالڭ ده بولمى پوموبوم دروژنەغنه طورساڭز يشچو ياخشى بولا بيت آلارنڭ اشلرى بتكان ايندى.

ملا ـ (بر صولاب) فيدر پلاتونيچ سينده فچو راڤنو ميلنيچه لر سوزين سويلى سلڭ ناڤيرنى آلار سيگا كرتكانلر فچوراڤنو مين ايكنچى ياقدن طوتا بلورمن.

پريستف ـ (آچولى طاوش برله) اچتو سين موللا شوميت ايتاسلڭ ازنايش سين نرسه سويلى سلڭ؟ سين قاقيم اوبرزم مينى ڤزه تكه آلغان ديوب آسكار بيت ايته سلڭ يشچو سين مينى طوتماقچى بولاسلڭ.

ملا ـ بيك قاوشاب نيط، نيط پلاتون فيدرچ ابراى نى ازنايش اول بيت صالداتدن آچ طوروب قالدى مين آنڭ اوستندن سيگا ايتورمن ديم.

پريستف ـ ايتوغو يه نيزنايو ڤايوننى اوپراڤلينيه غه بيرورگه تيوش اول مينم اش توگل.

ملا ـ ئه سين ميكا پراشينه يازوب بير!

پريستف ـ (جلمايوب كولوب) ناڤيرنو موللا طى دوراق رازڤه موڤنى آنداى اوپشيچستڤيننى دياوده بزگه بولغانوب يورورگه؟

ملا ـ قاق نيلزا؟

پريستف ـ قونيچنه نيلزا، ديستڤيتلنى مين سيندن كوب صى كورگان. موڤنه بولغان اشده صوداڤولستم اشله ب بيرورمن

ملا ـ ازناچت آلار سینی بولشه‌صیلاغانلر.

پریستف ـ اشتو سین موللا تولکه بر سوزنی ایته‌سڭ؟ ازنابش نونچه نارود قاقوی سینی مینی توگل ڤیلیکی غوصودارستڤانی جیگالر پومنیش قش برله‌ڤیبورلر توری‌سنڭ چوت‌چوت قینارغه‌باشلامادیلر، یسلی برسی ناچینایت ایتسه نی‌دای بوخ! پوژالی اولتروررلر ایدی!

ملا ـ (مزاج ایتکان بولوب) ئه‌سیگا شول‌کیرك پتاموشتو قارت‌ملالرنی آبیژات ایته باشلادڭ (پریستف بوسوزنی‌ایشتو برله‌تمام‌قزوب آچولانوب اورنندن‌طوره:)

پریستف ـ نو نو موللا پوششال اسلیدووشچی ڤریمه نی بوڤای (قولندن توتوب ایشکگه طابا ایته)

ملا ـ (آرتی برله باراغان حالده) نی‌زڤینی نی‌زڤینی (قالترانا قالترانا) فیدر پریستفوڤیچ! پریستف فیدروڤیچ! فیدرپلاتونیچ! نی تیبه‌نی تیه

پریستف ـ پوششال پوششال! (آیاق تیبوب یمان طاوش ایله) راز تیبه اصقاز نو ای پوششال!

(ملا آرتی برله‌ایشکدن‌چغوب کیته پوچماقلڭغی بورکلری اونتلوب قالا. پریستف سوگنه، سوگنه‌اول نرسه‌لرنی‌ده ایشکدن آطوب‌برگانده؛ پرده توشه‌در)

دورتنچی پرده

جامی ملا مسجدینك فرض بولمه‌سی کورنه‌در.
روزه عیدینی اوقورغه جیولغان مسلمانلر صف صف بولوب تزلوب اوطرغانلر محراب‌ده اهالی گه قارشو جامی ملا بیك اعلی یاشل چاپاندن زورغنه چالمابرله اوطرغان آنك اولغ یاغنده اوغلی ذوالنور، شاکردلر مخصوص بر تورلی کیوم برله، جامی ملانك صول یاغنده مؤذن افندی عیدلرده کیونه طورغان یاخشی کیوملری برله اوطرغانلر عید نمازی اوقولوب بتکان، شوباغا صالدقلرندن صوکره عید نمازینی اوقوتمقلق، اوکاز آلغانینه بررگنه آی چاماسی بولغان ابراهیم ملاغه چقغان بولدیغندن ابراهیم افندی خطبه اوقومق ایچون منبرگه چقغان ایدوکی کورنه‌در. ابراهیم نك آیاغنده لاکوی چیتکلر اوستنده آق بیقاصاب‌دن چاپان باشنده فس که چالنغان کچکنه گنه آپ آق چالما. پرده کوتارلگان وقتده منبر اوستنده بر طایاق قولینه توتوب شول کیوملری ایله باصوب طورغانی کورله‌در. هم‌ده اهالی گه سورهٔ فاتحه‌نی اوقوب چقغان بولوب شونك معناسینی

سویلارگه یابشقانی ایشتولادر توبانده‌گی روشچه :

ابراهیم ملا ـ جماعت ! بو زمانه‌غی یاکی ملالر ماطورغنه آوازلری برله عربچه خطبه‌ده اوقومایلر دیوب سزلردن قایسیلرگزنك اویلاو احتمالی خاطرمه کیلسه‌ده مین بوندایین گوزل جیولوشولرده موندایین غنیمت وقتلرده سزلردن هیچ براوگز آکلاماغان عربی خطبه‌لردن بری‌نی موکایوب! موکایوب قنه صوزغالاب بورغالاب اوقیسم کیلمیدر. مینم سوزلرمه قاراب عربچه خطبه‌لرنی یاراتمای پیغمبر علیه السلام نك تلین برطرفقه طاشلی دیوب اویلاماگز مینم نیتم اصلا آلای توگل. بلکه سزگه موندای قلبلر بچکاره طورغان جیولوشلرده اوز تلمزچه حالمدن کیلگان قدر خطبه ووعظ سویلاب قولمدن کیلدیکی قدر فائده‌لندرماك در. بو نك ایچون ایك اوّل اوشبو اوتودقم سورهٔ فاتحه‌نك معناسن سویلاب چقماقچی بولامن ؟

آلنده‌غی صف‌ده قارتلردن بر ایکیسی قالون غنه قالطراوقلی طاوشلری برله ایته‌لر : ـ بیك خوش بولور ایدی بیك خوش !

ابراهیم ــ بو سورهٔ فاتحه ایكٔ الوغ بردعادر. آنكٔ حاصلغنه معناسی مونه شولای! بتون عالم نك خواجه سی هم تربیه‌چیسی باری بر الله تبارك وتعالی گنه در، اول الله تعالی دنیاده هم آخرتده رحمت ایتکوچی هم آخرت کونینكٔ خواجه سیدر. هر بر تورلی کورکام صفتلر ومدحلر باری بر خدای تعالی گه گنه خاصدر.

ای بزنكٔ خواجه‌مز! بز سیگاغنه قللق قیلامز هم سیندن گنه یاردم استایمز. ای ربمز! کوندرسن بزلرنی طوغری یولغه، شوندایین طوغری یولغه‌که سین اول یولنی آچولانودن باشقه غنه آنلرغه انعام قیلدكٔ دخی‌ده آزغونلر یولینه باشقه بولغان یولغه کوندرگل! آمین!

مسجدده گیلرینه بردن قچقرالار: (آمین).

ابراهیم ــ ایمدی بزنكٔ بو سورهٔ فاتحه‌ده صورادقمز طوغری یول هم‌ده جناب حقنكٔ احسان قلدقی طوغری یولده قرآن عظیم الشأن‌در قرآن کریم‌دن طوغری یول یوقدر هر کم شول یول ایله بارورسه اصلا آداشمایه‌چقدر. قرآن کریم

جناب حق‌نڭ اوز سوزی بولوب آنده نیچه اورنده (واعتصموا بحبل الله ولا تفرقوا) دیوب بزگه امر ایدلگان آنڭ معناسی ای مسلمانلر الله‌نڭ جبینه یابشگزلر اصلا آیرلشما گزلر دیمکدر. بوندن مراد بر باو بولغان جپ توگل بلکه قرآن‌کریم‌گه یابشوب شوندن آیرلشما گز دیگان سوز بولادر.

جناب حق طرفندن احسان‌ایدلگان دین مبین اسلام‌ده شریك بولماقلقله هر بر مسلمانلر بر برسیله ایڭ یاقن قرداش بولالر بس شونداین یاقن قرداشلك‌نی کیسوب ده بر برگله دوشمانلاشمقلق عقل برله قاراغانده‌ده بیك زور خطالردن صانالا طورغان بر اشدر، شولایوق بر مسلمان‌نڭ ایکنچی بر مسلمان ایله، یایسه بر محله خلقینڭ ایکنچی محله خلقی برله، یایسه بر قریه خلقی برله ایکنچی قریه خلقی آراسنده دوشمانلق وآیرلشوچیلق بولسه جناب رب‌العالمین قارشوسنده هم ده سید الکونین بولغان حضرت محمد پیغمبرنڭ قارشوسنده ایڭ ناچار بولغان وایڭ زور گناهلی بولغان، جناب حقنڭ رضاسی بولماغان اشلردن کورلمکده‌در. دشمانمز

بولغان ابلیس لعین‌نڭ بار مقصودی‌ده آدملر آراسنده شونداین آیرلشولر توشرمك‌در، آنڭ ایچون بونداي آیرلشولردن آخراوی بیك کوب ضررلر بولغان کبی دنیاوی‌ده بیك کوب‌ضررلر، ذلت ورذالت‌که توشوگه سببلر اولمق علم تاریخ یعنی اسکی زمان حاللرین اوقوغان کشیگه‌بیك معلوم‌در؛ ایمدی بز مسلمانلرغه‌ده تیوشلی بولادرکه هر بر رکعت‌ده صورادقمز طوغری یولغه‌یعنی قرآن کریم گه‌یابشوب آرالرمزغه‌اصلا آیرلشو ودشمانلق‌لر کرتمازگه طرشمق‌لق، اگرده آدم اوغلی بولمق‌لق سببلی آرامزغه بر تورلی دشمانلق کرگان بولسه آنی اوز آرا باحل‌لاشوب بترمکلك!

مونه بو ایکی‌اوچ‌یل‌ایچنده‌بزنڭ‌اوشبو قریه‌مزده‌ده جمله‌گزه معلوم بولغان نزاغ وطاوش‌لر چقدی. بیك کوب کمسه‌لرنڭ آرالرنده‌بر برسیله‌دشمانلق وآچولق‌لر ظاهر بولدی. نی بولسه‌ده اوزغان اش‌اوزدی ایندی مونه بوندن صوکره ینه شول‌حالده طورماسقه طرشورغه تیوش بولادر. بونڭ ایچون ایڭ اوّل حضرت برله بزنڭ آرامزده اصلا کز قالماسدای طاطولق ودوستلق پیدا بولورغه کیرك. شولایوق سزلرده هر قایوگز بر

برگزله هم حضرت برله تماميله حسن معامله‌ده بولورغه وطاطولانشورغه تيوشلی بولادر. مونه مين جمله‌گزنك حضورنده حضرت‌دن اوتنه‌من‌که هر بر کيمچيلکلرمنی باطلاب رضالغن بيرسون ايدی!

(جامی ملاغه قاراب سويلی باشلی جامی ملانك اول آراده کوزندن سيرالكنه برر برر ياشلر طامغالاب طوره)

حضرت! البته اوزگزده بله‌سز هر بر اشلر باری بر الله تعالی‌نك تقديری ايله بولادر شول قضيه‌گه بناء مين‌ده اوزم‌نك سزنك يانغه‌ايبداش ملالقغه کرمکم جناب حقنك شولای‌يازمشی بوينچه‌هم شول ايل اوستنده آزمی کوبمی رزقم بارلقندن ديوب اويلايمن، اما مين اوکازلی ملا بولدم‌ديوب‌ده اوزيمی ئلله کم‌ايدوب صانامايمن، بلکه‌سزنك هر بر خدمتگزگه حاضر بولغان بر بنده درمن ديوب اوز اوزمنی طانيمقده‌درمن. سز هر وقت بندن امين بولگز حضرت! مين سزنك ضررغه اصلا بر اش قيلاچق هم سوزلاچك توگلمن ميندن ياشلك سببلی بو کونگه قدر کورلگان هر بر کيمچيلك‌لرنی هم ايشتولگان ناچار سوزلرم بولسه

هم آنلرنی باحللامکنکزنی کامل توبانچیلك ایله اوتنه من .
مینم حقمده سزدن کورلگان اشلرنی هم سوزلرنی
مین هر قایوسن باحللادم.

حضرت ـ (اوطرغان اورنندن غنه قاراغان هم
یغلارغه تلاکان طاوش برله) ملا ابراهیم ! مین سیندن
اصلا یاوزلق کورمادم شونك ایچون ده مین سینی
باحللادم دیوب ایته آلمیم زیرا سین مینی اصلا
رنجتکانك یوق اما مین قارت یاوزدن سزگه نیندای
افترالر قیلنمادی نیندای اسم لر بیرلمادی (یغلای
یغلای) بوندای اشلر (کیسوب کیسوب) هر قایوسی
میندن کورلگان بیك زورظلم هم گناهلردر . مین
اشنك بولای بولاچقن اویلارغه ابلیس لعین خدمتنك
یوری یوری اصلا بوشی آلمادم. کیل زنهار انم
ملا ابراهیم باحلله ! بوکوندن صوك سینك حقکده
هیچ بر وقت یمان اوی اویلاچق توگلمن هر براش
ده سینی آلدن یورورگه تعیین ایده من (بو آراده
آلده غی صفده غی قارتلردن بعضیلری یغلاب ماتاشالر)
حضرت هم همان قاریلا بارا سوزین همان سیرا کلاته

بارادر) جماعت ! سزدن ینه اوتنه‌منکه عاصی بنده‌دن کوردیککز ظلملرنك هرقایوسینی باطل‌لاساکزله !

مسجدده‌گی‌لر بارسی بردن - باطل حضرت بیك باطل!

حضرت—مین اوزم بر قریه‌نك امامی بولوب طوردقم حالده بو کونگه قدر نیندای گناهلر قیلمادم حرامغه چوممادم‌می؟ شریعت‌نی اوز نفسمه قاراب کوکلمه یازغانچه طارتقالاب کورساتمادمی. بوندای اشلرده میندن ظاهر بولدی بس ای جماعت زنهار—و—زنهار باطل—لا—ساکزله! (تمام یاشینه قارلوب یغلارغه یابشادر جماعت‌دن دخی بعضیلری یغلاغان حالده قچقره‌لر :)

—باطل حضرت بیك باطل، اوزکده بزنی باطل‌له !

(ابراهیم افندی منبردن توشوب محرابقه طابا بارا منبر یانندەغی آدملر هر قایوسی سیکروب طوره‌لر شول وقتده پرده‌اینه‌در).

صوك.